

Sygn. akt II UK 108/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)
SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku J. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 lutego 2012 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. przyznaje adw. K. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 lutego 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił wnioskodawczyni J. J. prawa do emerytury.

W dniu 6 maja 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. wydał wyrok, w którym oddalił odwołanie ubezpieczonej z uwagi na nie udowodnienie przez nią wymaganego wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych.

Następnie powyższe orzeczenie zostało uchylone przez Sąd drugiej instancji. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 20 czerwca 2011 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. J. prawo do emerytury poczynając od 15 grudnia 2009 r. oraz zasądził od pozwanego na rzecz adwokata J. S. kwotę 120 zł plus VAT tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 15 lutego 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie oraz przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w G., adwokat J. S. kwotę 147,60 złotych brutto tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy - nie stosując się, wbrew dyspozycji art. 386 § 6 k.p.c., przy ponownym rozpoznaniu sprawy, do wskazań dotyczących dalszego postępowania zawartych w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego uchylającego sprawę do ponownego rozpoznania - dokonał błędnej oceny stanu faktycznego niniejszej sprawy, a w konsekwencji - poczynił nieprawidłowe ustalenia prawne, co skutkowało naruszeniem przepisów prawa materialnego i niewłaściwą subsumcją ustaleń faktycznych pod odpowiednie dyspozycje przepisów prawa materialnego.

Stosownie do art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn; 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a. Art. 28 powołanej ustawy stanowi natomiast, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli

okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 27 pkt 2, przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn; 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn.

Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie konieczne było ustalenie spełnienia przez ubezpieczoną przesłanki osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat oraz okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego łącznie co najmniej 15 lat. Pierwszy z wymienionych warunków nie był sporny między stronami, gdyż ubezpieczona urodziła się w dniu 13 listopada 1947 r., a zatem 60 lat ukończyła 13 listopada 2007 r. Przedmiotem sporu pozostawała kwestia legitymowania się przez wnioskodawczynię co najmniej 15 - letnim okresem składkowym i nieskładkowym. Organ rentowy w zaskarżonej decyzji zaliczył wnioskodawczyni do stażu ubezpieczeniowego 13 lat, 2 miesiące i 18 dni, na co składały się następujące okresy cząstkowe: 7 lat i 8 miesięcy - okres uzupełniający - okres pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia - od dnia 1 lipca 1965 r. do dnia 28 lutego 1973 r. (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS); 4 lata, 1 miesiąc i 29 dni - okres składkowy - zatrudnienie w Wojskowym Domu Wypoczynkowym w S. - od dnia 23 marca 1973 r. do dnia 20 maja 1977 r.; 1 rok, 4 miesiące i 19 dni - okres nieskładkowy - opieka nad niepełnosprawnymi dziećmi: od dnia 21 maja 1977 r. do dnia 19 maja 1980 r. oraz od dnia 22 listopada 1982 r. do dnia 21 listopada 1985 r. (art. 7 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) w wymiarze 1/3 udowodnionych okresów składkowych (art. 5 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Wnioskodawczyni domagała się zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego okresu od listopada 1963 r. do dnia 30 czerwca 1965 r., kiedy to pracowała na gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia. Nadto wskazywała, że okres nieskładkowy opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem powinien być liczony od stycznia 1977 r., a nie - jak przyjął organ rentowy - od dnia 21 maja 1977 r. oraz że jej zatrudnienie w ośrodku wypoczynkowym w S. trwało dłużej niż wynika to ze świadectwa pracy. Z dokumentacji przedłożonej przez

wnioskodawczynię wynikało również, że należy rozważyć możliwość uwzględnienia w jej stażu ubezpieczeniowym okresu pracy w „O.” sp.j.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym ubezpieczonej należy wliczyć do stażu ubezpieczeniowego, na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, okres uzupełniający pracy na gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia - od dnia 14 listopada 1963 r. do dnia 30 czerwca 1965 r. (1 rok, 7 miesięcy i 16 dni). Sąd Apelacyjny przychylił się również do zaliczenia ubezpieczonej do stażu ubezpieczeniowego okresu zatrudnienia w Funduszu Wczasów Pracowniczych CRZZ - Ośrodek Wypoczynkowy w S. od dnia 1 lipca 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1972 r., które potwierdza świadectwo pracy z dnia 20 kwietnia 2011 r. (k. 147 a.s.). Jednakże Sąd Apelacyjny stwierdził, że uszło uwadze Sądu pierwszej instancji, że udowodnienie przez pozwaną powyższego okresu składkowego wiąże się z koniecznością wyłączenia tożsamego okresu dwóch miesięcy z okresu uzupełniającego uznanego przez organ rentowy od dnia 1 lipca 1965 r. do dnia 28 lutego 1973 r. Wliczenie do stażu ubezpieczeniowego okresu od dnia 1 lipca 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1972 r. nastąpiło dwukrotnie, pierwszy raz - jako okresu uzupełniającego pracy na gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, a drugi raz - jako okresu składkowego zatrudnienia w ośrodku wypoczynkowym w S. Omyłka ta doprowadziła zaś do błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że ubezpieczona spełnia przesłankę posiadania co najmniej 15 lat okresów składkowych i nieskładkowych i wydania wyroku z naruszeniem art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd Apelacyjny uznał, że prawidłowa ocena stanu faktycznego nakazuje zaliczyć następujące okresy: 1) pracy na gospodarstwie rolnym w wymiarze 7 lat i 6 miesięcy uznany przez organ rentowy; 2. pracy na gospodarstwie rolnym w wymiarze 1 roku, 7 miesięcy i 16 dni, doliczony przez Sąd pierwszej instancji; 3) zatrudnienia w Wojskowym Domu Wypoczynkowym w S., w wymiarze 4 lat, 1 miesiąca i 29 dni; 4) zatrudnienia w ośrodku wypoczynkowym w S. w wymiarze 2 miesięcy; 5) opieki nad niepełnosprawnymi dziećmi w wymiarze 1/3 udowodnionych okresów składkowych tj. 1 roku, 5 miesięcy i 13 dni. W ocenie Sądu ubezpieczona łącznie legitymowała się okresem 14 lat, 10 miesięcy i 28 dni. Sąd wskazał, że w przeprowadzonym uzupełniająco postępowaniu dowodowym

(zeznania świadka T. J. - k. 201 a.s.) nie potwierdziło się, aby zatrudnienie wnioskodawczynie w ośrodkach wypoczynkowych w S. było dłuższe, niż to wynika z przedłożonych świadectw pracy (1 lipiec 1972 r. - 31 sierpień 1972 r. - dom wczasowy CRZZ oraz 23 marzec 1973 r. - 20 maj 1977 r. - Wojskowy Dom Wypoczynkowy). Świadek podał, że nie wie dlaczego w oświadczeniu z dnia 10 lipca 2010 r. wskazał, że wnioskodawczynie pracowała w domu wczasowym CRZZ „ w S. od lutego 1973 r. Również z oświadczenia siostry ubezpieczonej – K. A. z dnia 31 grudnia 2010 r. wynikała jedynie informacja, że ubezpieczona pracowała w wyżej wymienionych ośrodkach wypoczynkowych w roku 1973 r. Oświadczenie nie zawierało konkretnych dat zatrudnienia (k. 142 a.s.). Jeśli chodzi o zatrudnienie powódki w „O.” sp.j. Sąd stwierdził, że ubezpieczona nie udowodniła okresu tego zatrudnienia. Nie przedłożyła umowy, na podstawie której wykonywała pracę ani żadnych innych dokumentów na potwierdzenie tej okoliczności. Wnioskodawczynie nie była wykazywana przez „O.” sp.j. na deklaracjach rozliczeniowych w latach 1996-1997 (k. 236 a.s.). Z ustaleń wynikało także, że ubezpieczona zatrudniona była na podstawie umowy zlecenia bądź umowy o dzieło, od których ówczasie nie było obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne. § 26 lit. a) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszanie do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) nakazujący odpowiednie stosowanie przepisów § 20 ust. 1 i 2 oraz § 22-26 do składek na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na podstawie m. in. umowy zlecenia na rzecz innych, niż uspołecznione zakładów pracy i osób fizycznych oraz do osób z nimi współpracujących wszedł bowiem w życie dopiero z dniem 1 lipca 1997 r. Dopiero zatem z tą datą osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia objęte zostały obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym.

Na powyższe orzeczenie ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną. Zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części, w której Sąd zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił jej odwołanie. Powołała się na naruszenie prawa materialnego, tj. art. 5 ust. 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(Dz.U. 1998 Nr 162, poz. 1118 ze zm.) poprzez ich błędne zastosowanie skutkujące wadliwym przyjęciem, że okres pracy w gospodarstwie rolnym nie stanowi okresu składkowego i tym samym błędnym przyjęciem, że ubezpieczona nie posiada wymaganego, zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, okresu składkowego i nieskładkowego warunkującego prawo do emerytury. Ponadto wskazała naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy - art. 227 k.p.c. w związku z art. 241 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c., poprzez brak przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego z zeznań świadków [...] wnioskowanych na okoliczność długości okresów składkowych i nieskładkowych ubezpieczonej, a tym samym brak poczynienia ustaleń mogących mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. W jej ocenie, zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. doszło przez Sąd drugiej instancji do przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów, poprzez przyjęcie niektórych faktów za udowodnione na podstawie wyjaśnień ubezpieczonej oraz zasad logiki, podczas gdy innym faktom Sąd na tej samej podstawie odmówił wiarygodności. Ubezpieczona wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie od organu na rzecz ubezpieczonej kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu kasacyjnym, które to koszty nie zostały uiszczone ani w całości ani w części. W przypadku nieuwzględnienia zarzutów naruszenia przepisów postępowania alternatywnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i jego zmianę poprzez orzeczenie co do istoty sprawy, zgodnie z żądaniem odwołania ubezpieczonej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona. Stosownie do przepisów art. 27 i 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) kobietom (ubezpieczonym) urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełniły łącznie następujące warunki: osiągnęły wiek wynoszący

co najmniej 60 lat i mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat (art. 27), bądź co najmniej 15 lat (art. 28). W celu ustalenia prawa do emerytury i jej wysokości uwzględnia się okresy składkowe i nieskładkowe według zasad określonych w art. 5-7 ustawy, a jedynie w drodze wyjątku, w sytuacji gdy okażą się one krótsze od okresu wymaganego do uzyskania uprawnień do emerytury, z mocy art. 10 ust. 1 ustawy uwzględnia się również i traktuje jak okresy składkowe okresy pracy w gospodarstwie rolnym, jednakże wyłącznie w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do przyznania emerytury. Wynika to z zasady, że świadczenia emerytalne przewidziane w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługują „ubezpieczonemu”, którym w rozumieniu ustawy jest osoba podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osoba, która przed dniem wejścia tej ustawy w życie podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników (art. 1, art. 2 i art. 3 pkt 1 w związku z art. 4 pkt 13 oraz art. 196 ustawy). Oznacza to, że niedopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja dyspozycji art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zmierzająca do zaliczania w każdym wypadku okresów pracy w gospodarstwie rolnym zamiast wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych w ramach ubezpieczenia innego, niż ubezpieczenie rolnicze. Przepis art. 10 ust. 1 omawianej ustawy powinien być interpretowany i stosowany w sposób restryktywny. Dopuszcza on bowiem jedynie wyjątkowo i w ograniczonym zakresie, niezbędnym do uzupełnienia okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego do przyznania emerytury osobom podlegającym ubezpieczeniu emerytalnemu określonego w przepisach systemu ubezpieczeń społecznych, możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym jak okresów składkowych. A zatem w sytuacji, gdy ubiegająca się o emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych kobieta, która osiągnęła wiek emerytalny co najmniej 60 lat, nie posiada wymaganego do przyznania emerytury co najmniej 15-letniego okresu składkowego i nieskładkowego ustalonego na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy, wówczas przy ustalaniu jej prawa do emerytury uwzględnieniu podlegają okresy pracy w gospodarstwie rolnym, ale wyłącznie w

zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Ustalona na tej podstawie emerytura - stosownie do art. 54 ustawy - nie podlega zwiększeniu do kwoty emerytury najniższej. Jest to konsekwencją przyjętych rozwiązań prawnych, w myśl których system emerytalny osób nie podlegających rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu ma charakter systemu ubezpieczeniowego i zakłada uzależnienie wysokości świadczenia emerytalnego od wielkości składek zgromadzonych przez ubezpieczonego, podczas gdy rolniczy system emerytalny ma zasadniczo charakter zaopatrzeniowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2004 r., II UK 59/04, OSNAP z 2005 r. nr 13, poz. 195). W ocenie Sądu Najwyższego przepis art. 10 ust. 3 cyt. ustawy nie budzi wątpliwości interpretacyjnych, jest on klarowny i jasny. Oczywiście jest, że okresy pracy rolniczej uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy w powszechnym systemie wyłącznie uzupełniająco, i tylko wówczas, gdy okresy te nie zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu społecznym z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tym samym oznacza to, że nie mogą one być uwzględniane podwójnie, jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, o czym wyraźnie stanowi art. 10 ust. 3 ustawy.

W rozpoznawanej sprawie jest oczywiste to, że okres od dnia 1 lipca 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1972 r. mógł być zaliczony jedynie do stażu ubezpieczeniowego pracy wynikającego z zatrudnienia w Funduszu Wczasów Pracowniczych CRZZ - Ośrodek Wypoczynkowy w S., a zatem konieczne było wyłączenie tożsamego okresu dwóch miesięcy z okresu uzupełniającego uznanego przez organ rentowy od dnia 1 lipca 1965 r. do dnia 28 lutego 1973 r. W świetle wyżej powołanych przepisów niedopuszczalne jest jednoczesne zaliczenie okresu od dnia 1 lipca 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1972 r. do stażu ubezpieczeniowego oraz jako okresu uzupełniającego ten staż.

Mając powyższe na uwadze skarżąca legitymowała się pracowniczym stażem ubezpieczeniowym jedynie w wymiarze 5 lat 9 miesięcy i 12 dni oraz 9 latami 1 miesiącem i 16 dniami pracy w gospodarstwie rolnym. Zgodnie z art. 28 w związku z art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uzasadniało to zaliczenie wnioskodawczyni dodatkowo 9 lat i 1 miesiąc i 12 dni okresów pracy w

gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez nią 16 roku życia jako okresów składkowych, w celu uzupełnienia wymaganego łącznego minimum 15 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Pomimo jednak zaliczenia w całości pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez nią 16 roku życia, łączny okres stażu ubezpieczeniowego i okresu uzupełniającego skarżącej wyniósł 14 lat, 10 miesięcy i 28 dni. Powyższe ustalenie powodowało brak podstaw do przyznania prawa od emerytury.

Nie znalazły także uzasadnienia zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia przepisów postępowania cywilnego, w szczególności zarzut przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów, poprzez przyjęcie niektórych faktów za udowodnione na podstawie wyjaśnień ubezpieczonej oraz zasad logiki, podczas gdy innym faktom Sąd na tej samej podstawie odmówił wiarygodności. Zasadniczym celem postępowania sądowego jest rozstrzygnięcie sprawy po dostatecznym, wszechstronnym wyjaśnieniu jej okoliczności spornych. Ubezpieczony jako strona faktycznie słabsza korzysta ze wzmożonej ochrony procesowej, którą gwarantują szczególne przepisy proceduralne dotyczące postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zawarte w dziale III rozdziały 1 i 3 k.p.c. Według art. 473 k.p.c. w postępowaniu przed sądem nie stosuje się żadnych ograniczeń dowodowych. Ten wyjątek od ogólnych zasad wynikających z art. 247 k.p.c. sprawia, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane i ich dopuszczenie za celowe. Sąd nie jest związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organami rentowymi. Dlatego Sąd drugiej instancji przeprowadził uzupełniająco postępowanie dowodowe (zeznania świadka T. J. - k. 201 a.s.), które nie potwierdziło, aby zatrudnienie wnioskodawczynie w ośrodkach wypoczynkowych w Sopocie było dłuższe, niż to wynika z przedłożonych świadectw pracy (1 lipiec 1972 r. - 31 sierpień 1972 r. - dom wczasowy CRZZ oraz 23 marzec 1973 r. - 20 maj 1977 r. - Wojskowy Dom Wypoczynkowy). Świadek podał, że nie wie dlaczego w oświadczeniu z dnia 10 lipca 2010 r. wskazał, że wnioskodawczynie pracowała w domu wczasowym CRZZ w S. od lutego 1973 r. Również z oświadczenia siostry ubezpieczonej – K. A. z dnia 31 grudnia 2010 r. wynikała jedynie informacja, że ubezpieczona pracowała w wyżej wymienionych ośrodkach wypoczynkowych w

roku 1973 r. Oświadczenie nie zawierało konkretnych dat zatrudnienia (k. 142 a.s.). Sąd Apelacyjny mógł nie dać wiary zeznaniom świadków przesłuchanych przed Sądem pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji ma bowiem prawo oceniać wiarygodność i moc dowodów zebranych w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oraz w postępowaniu odwoławczym (art. 382 k.p.c.) według własnego przekonania, jednak zawsze na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego (art. 233 § 1 k.p.c.). W rozpoznawanej sprawie zostały spełnione warunki wszechstronnej i wnikliwej oceny dowodów, skoro w uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji ustosunkował się do ustaleń Sądu pierwszej instancji dokonanych na podstawie zeznań świadków i uzupełnił postępowanie dowodowe celem wyjaśnienia wskazanych wyżej rozbieżności dotyczących daty zatrudnienia w domu wczasowym CRZZ w S. oraz Wojskowym Domu Wypoczynkowym w S.. Autor skargi kasacyjnej na str. 8 wiersz 30 sam przyznał że skarżącej, nawet przy zaliczeniu wątpliwego dłuższego okresu zatrudnienia w Wojskowym Domu Wypoczynkowym w S. w 1973 r. zabraknie do wymaganego do emerytury okresu zatrudnienia 3 dni. Nawet nieznaczny brak okresu zatrudnienia nie pozwala na stwierdzenie prawa do emerytury w trybie zwykłym.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.